

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

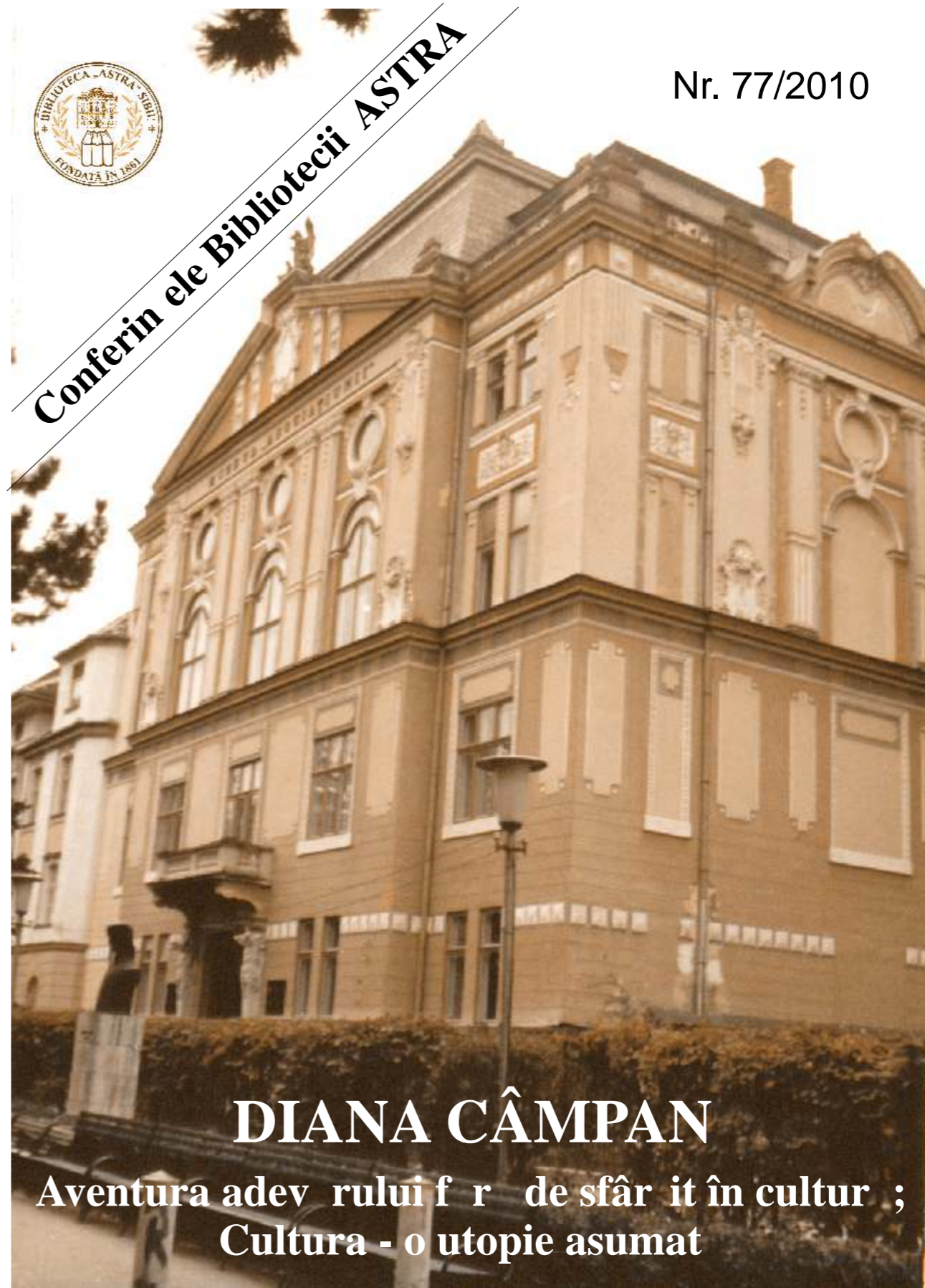

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 77/2010

DIANA CÂMPAN
Aventura adevărului și de sfârșit în cultură ;
Cultura - o utopie asumată

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele Bibliotecii ASTRA:

DIANA CÂMPAN:

Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură;

Cultura – o utopie asumată

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**

Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

Mircea Braga
n. 1938

CURRICULUM VITAE

NUMELE ȘI PRENUMELE: CÂMPAN DIANA MANUELA
DOMICILIUL: ALBA IULIA, Bd. 1 DECEMBRIE
1918
Nr. 87, Ap. 51, cod 510207
Tel. 0741-162213
E-mail: dcampan2002@yahoo.com

DATA ȘI LOCUL NAȘTERII: 18 MARTIE 1972, ALBA IULIA

LOCUL DE MUNCĂ: UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE
1918”
ALBA-IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
Str. N. Iorga nr. 13, Alba Iulia, 510009,
Alba
Tel. 0258-811412
Fax. 0258-812630

STUDII:

ELEMENTARE:
1978-1986, Școala generală nr. 2, Alba Iulia

MEDII:
1986-1990, Liceul Teoretic „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia, secția *Filologie-Istorie*

UNIVERSITARE:
1991-1996, UNIVERSITATEA DE VEST – TIMIȘOARA
FACULTATEA DE LITERE, ISTORIE ȘI FILOLOGIE, SECȚIA LIMBA ȘI
LITERATURA ROMÂNĂ – LIMBA ȘI LITERATURA ENGLEZĂ, CURSURI DE ZI,
5 ANI (media generală de absolvire: 9,95)

DOCTORALE:
Doctorat în Științe filologice, Centrul I.O.D. Universitatea de Vest, Timișoara
Ramura științifică: *FILOLOGIE*

Tema: *Literatura lui A.E.Baconsky – de la lirismul utopizant la contra-utopie*

Coordonator științific: Prof. univ. dr. CORNEL UNGUREANU

2002 **Sustinerea tezei:** Timișoara, Universitatea de Vest, 5 iunie 2002

Din comisie au făcut parte: Prof. univ. dr. Mircea Martin, Prof. univ. dr. Cornel Ungureanu, Prof. univ. dr. Mircea Braga, Prof. univ. dr. Iosif Cheie-Pantea, Prof. univ. dr. Ileana Oancea

2002 (august) - CONFIRMAREA TITLULUI DE DOCTOR ÎN FILOLOGIE

(DIPLOMA NR. 105/05.02.2003, *MAGNA CUM LAUDAE*)

CARIERA DIDACTICĂ

- **1996-1999** - profesor titular (EXAMEN DE DEFINITIVAT-1998)

COLEGIUL NAȚIONAL „Horea, Cloșca și Crișan”, Alba Iulia, CATEDRA DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

- **1998-1999** – **asistent asociat** la Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, CATEDRA DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

- **2000-2003** – **asistent titular** la Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, CATEDRA DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

- **2003-2007** – **lector titular** la Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, CATEDRA DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

- din **2007** – **conferențiar titular** la Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, CATEDRA DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

- **2004-2008** – ȘEF BIROU IMAGINE, MARKETING ȘI CONSULTANȚĂ EDUCAȚIONALĂ DIN CADRUL DEPARTAMENTULUI PENTRU RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI INTEGRARE EUROPEANĂ AL UNIVERSITĂȚII „1 DECEMBRIE 1918”

- **DIN 2008** – ȘEF - CATEDRA DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

ACTIVITATE PROFESIONALĂ COMPLEMENTARĂ:

Realizatoare a emisiunii radiofonice *DRUM ÎN LUMINA CULTURII*, emisiune culturală săptămânală, difuzată la postul de radio cultural regional Radio „Reîntregirea” al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia (emisiune realizată constant din anul 2004).

RECUNOAȘTERE NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ:

- **MEMBRĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA (FILIALA SIBIU)**
- **PREMIUL UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA: CARTEA ANULUI LA SECȚIUNEA CRITICĂ LITERARĂ - 2007 (FILIALA SIBIU)**, pentru volumul: DIANA CÂMPAN, *Solitudine întru înțelepciune. Eseu asupra poeziei singurătății eminesciene*, Editura S.C. IMAGO, 2006

- **DIRECTOR EXECUTIV AL CENTRULUI DE CERCETĂRI FILOLOGICE ȘI DIALOG MULTICULTURAL**
- **PREȘEDINȚĂ A ASOCIAȚIEI CULTURALE „JUAN RAMON JIMENEZ y LUCIAN BLAGA”, MADRID-ALBA IULIA.**
- Deținătoare a unei **DIPLOME DE RECUNOȘTINȚĂ** – 2005 din partea Guvernului S.U.A., Statul OKLAHOMA, pentru activitatea socio-culturală din cadrul Societății Internaționale „Feed the Children”.
- Membră în **PROFESSIONAL WOMEN’S ADVISORY BOARD**, American Biographical Institut, S.U.A. (din 2006)
- **Premiul de Excelență în Cercetare și Creație**, Universitatea „1 Decembrie 1918”, 2007.
- Premiul Național **„PROFESORUL BOLOGNA”** desemnat de Asociația Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR), Gala „Profesorul Bologna”, Ateneul Român, București, 9-10 mai 2009.
- Redactor-șef adjunct al revistei *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, revistă acreditată CNCSIS (2009) în **categoria B+** și **indexată în BDI** – Central and East European Online Library (C.E.E.O.L.)
- **VOLUME DE AUTOR:**
 1. **DIANA CÂMPAN**, *Gâtul de lebedă. Utopiile răsturnate și confesiunile mascate ale lui A.E.Baconsky*, Cluj-Napoca, Editura DACIA, 2003, ISBN 973-35-1574-4 (volum anexat dosarului).
 2. **DIANA CÂMPAN**, *Singurătăți suprapuse. Studii de literatură comparată*, Sibiu, Editura S.C.IMAGO, 2004, ISBN 973-8262-61-5.
 3. **DIANA CÂMPAN**, *Încrustații în lemnul cărților*, Sibiu, Editura S.C.IMAGO, 2005, ISBN 973-8262-67-4.
 4. **DIANA CÂMPAN**, *Solitudine întru înțelepciune. Eseu asupra poeziei singurătății eminesciene*, Sibiu, Editura S.C. IMAGO, 2006, ISBN (10) 973-8262-75-5; ISBN (13) 978-973-8262-75-1.
 5. **DIANA CÂMPAN**, *Introducere în cercetarea științifică. Litere și Teologie*, Editura Reîntregirea, 2009, ISBN 978-606-509-054-5

Co-autor:

1. ****Rotonda unui suflet aprins pentru Dumnezeu și Neam*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2008, ISBN 978-606-509-032-3
2. *** *Sacrul în poezia românească*, coord. Aurel Pantea, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2007.
3. *** *Paradoxul creștin și cartea tinereții*, coord. Pr. Ilie Trif, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2008 ISBN 978-973-7879-77-6.

4. *** *Dicționarul personajelor din teatrul lui Lucian Blaga*, (coord. Prof. dr. Constantin Cubleşan), Cluj-Napoca, Edit. DACIA, 2005, ISBN 973-35-1958-8 (contribuție personală: totalitatea articolelor de dicționar referitoare la piesa blagiană *Anton Pann*).
5. *** *Presa românească și ideea națională*, (coord. Prof. dr. Mircea Popa), Alba Iulia, Edit. AETERNITAS, 2006, ISBN (10) 973-7942-60-4, ISBN (13) 978-973-7942-60-9.
6. *** *Nichita Stănescu, azi – în școală*, Alba Iulia, Edit. Școala Albei, 2004 (sub egida Societății de Științe Filologice, Filiala Alba).
7. *** *Eminescu, azi – în școală*, Alba Iulia, Edit. Bălgrad, 2006, (sub egida Societății de Științe Filologice, Filiala Alba).

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 –</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i>	14

Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15
George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29

Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30
Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a se numerá intre poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39

Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociațiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889 ...</i>	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în rolul emancipării femeii și educația copiilor</i>	50

Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective)</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI</i>	52
Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret - Atanasie Marian Marienescu</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie</i>	65

Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918</i>	67
Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru</i>	75
Diana Câmpan	<i>Constantin Noica – restituiri</i>	76
Diana Câmpan	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată</i>	77

DIANA CÂMPAN

***AVENTURA ADEVĂRULUI FĂRĂ DE SFÂRȘIT
ÎN CULTURĂ****

În paginile volumului *Cultura – o utopie asumată?* (publicat la Editura IMAGO, 2000), criticul Mircea Braga deschidea calea unor interpretări fundamentale în spațiul filosofiei culturii, problematizând, în linia epistemologiei lui Nae Ionescu, destinul aflat mereu la răscruce al însăși noțiunii de *adevăr* în cultură, precum și ideea de criză generatoare de progres. Sentimentul oarecum angoasant al fisurării intențiilor teoretice și de prindere în sistem a modulațiilor discursului cultural, specifice evoluției contemporane, l-au determinat pe criticul și teoreticianul Mircea Braga să propună cititorilor două perspective reechilibratoare, cu vădită intenție liniștitoare. Pe de o parte, în volumul său *Teorie și metodă. Eseu despre izvoarele aventurii metodologice moderne* (Editura IMAGO, 2002), traversează palierele fundamentale ale receptării fenomenului cultural în ansamblul său și în special în ipostaza sa literară, dezbătând procesul de alienare a conceptelor și de spargere a tiparelor perceptive, fapt ce implică, firesc, permanenta reșezare și reactivare a instrumentelor de analiză și sinteză. Cel de-al doilea volum, *Replieri interpretative* (Editura IMAGO, 2003), în cele trei secvențe ale cărții, dezvoltă, aplicat, teoria mutației valorilor culturale, aflate în strictă dependență de orizontul de așteptare specific fiecărei generații.

* Conferință prezentată în data de 23 aprilie 2007.

Faptul că articulațiile conceptuale stau la baza realizării discursului artistic în sine, așezarea în concepte interesează deopotrivă emitenții literaturii și, respectiv, criticii, esteticienii, teoreticienii și istoricii literari. În acest context, teoreticianul Mircea Braga strecoară în volumul *Teorie și metodă*, în subsidiar, o formă de protest direcționat împotriva caracterului oarecum stagnant și apatic al demersurilor teoretice contemporane, revigorarea, clarificarea și actualizarea instrumentarului conceptual părăd a fi ieșit din sfera de interes permanent a fenomenului literar contemporan. Este și motivul pentru care autorul propune un complex de stimuli și interogații subtile, care activează laturi prioritare ale actului cultural actual. Mircea Braga citează o secvență memorabilă aparținătoare lui Bernard Henry Lévy, a cărei esență credem că traversează fiecare pagină a cărții, consolidând, într-un plan al generalizării, motivația demersului criticului Mircea Braga: „Cultura, în realitate, nu moare, se diluează. Nu se stinge, se întinde. Ea nu dispăre – și nu va dispărea -, dar își pierde crestele, reliefulurile, frontierele. Dacă există o neliniște, aceasta e pentru că, pentru prima dată în istorie, ea nu mai are o definiție.” De aici, atât de vehiculata stare de criză. Criză care, indirect, stă și în centrul de interes al teoreticianului Mircea Braga, însă accentele sunt mutate către nevoia de a restitui culturii, în sincronie și diacronie deopotrivă, mecanismele concilierii, sistematizării și promovării opțiunilor teoretice, în fond ale aducerii laolaltă, într-un sistem activ, a marilor discursuri care instituie progresul și echilibrul cultural. Autorul reunește, în paginile cărții sale, în eseuri ample, rezultatele unor incizii adânci în paradigma culturii contemporane, dezvoltând variatele ipostaze ale raporturilor dintre treptele percepției artistice și analiza discursului literar în sine: estetica (cu referire la numele de răsunet ale esteticii moderne, precum B. Croce, N. Hartmann, G. Lukacs, T. Vianu sau M. Ralea), critica literară, structuralismul (dincolo de

linia tradițională a teoretizărilor propuse de Găetan Picon, Claude Levy-Strass, Jean Starobinsky sau Louis Hjelmslev, autorul vizează caracterul sistemic al structurii), psihologia literaturii (cu deschidere către o teorie generală a artei), fenomenologia sartriană a imaginii (prin raportare la sistemul lui Gilbert Durand), psihanaliza - în tripla ei ființare (în linia lui Freud, Lacan și Jung), sociologia literaturii, hermeneutica literară și estetica generativă.

Mișcările de gust și mutațiile pe care acestea le suferă de la o generație la alta, permanenta tentație de a mărșălui pe un teren al sofisticării discursului cultural transformă încercarea de a descifra mecanismele care instituie sistemul receptării fenomenului literar într-o perpetuă aventură, o *poveste fără sfârșit* – cum o numește Mircea Braga. Mereu conceptele se fărâmițează, ies din coordonatele lor tradiționale, devin provocatoare și cer în regim de urgență articularea unui act teoretic și analitic, probabil mereu cu alte nuanțe, care să traverseze deopotrivă sistemul de referință, motivația, specificul și metodologia. Nu întâmplător Mircea Braga și-a subintitulat cartea *Eseu despre izvoarele aventurii metodologice moderne*: a te fi înscris pe această traiectorie înseamnă, firesc, a te situa mereu la un început de drum. Semn de bun augur.

Replierile interpretative par să aibă ca motivație a altă stare de criză: cititorul ca prizonier al timpului său și opera tributară unui timp al ieșirii în lume și expusă unui veritabil pericol al blocării în concepte. Chiar gestul de a anihila stagnarea perceptivă naște pericole, căci supune opera unui noi grile de receptare care, la rândul ei, poate fi limitativă. În chiar deschiderea volumului, reactualizând prioritar acceptarea spengleriană a culturii ca organism viu, cu propriile mijloace de apărare și reglaj, Mircea Braga atrage pertinent atenția că: „O operă poate ieși din timp, adică poate fi pierdută din scara de valori a unui prezent oarecare (...). Nu de puține ori, însă, ceea ce întâlnim prin revenire ne apare străjuit de clișee, iar clișeele – așa cum bine știm – mortifică.

Numai că încercarea de a le înlătura poate institui alte clișee sau poate vorbi doar despre o iluzie.”

Autorul oferă două sugestii de lectură, cu instrumente cel puțin ingenioase în comparație cu trecerea prin grila analitică încetățenită. O primă parte a cărții (“Ion Ghica de la construct utopic *pur* la valoare culturală”) aduce în atenție discutarea conceptelor de utopie ca *forma mentis* și, respectiv, utopia literară, în linia marilor utopologi ai modernității și cu aplicarea lor la două dintre textele lui Ion Ghica – *Insula Prosta* și *Două călătorii în vis* -, texte aflate la granițele literaturii, dar care se înscriu într-un circuit cultural exemplar, criticul Mircea Braga plasându-le, de sine stătător, ca unice secvențe de „utopie clasică” din literatura română. Surprinzătoare este aplecare asupra operei lui I.L.Caragiale (“Caragiale și obsesia *umbrei*”), pornită de la constatarea că opera marelui dramaturg suferă un proces de „sechestrare” într-un imens clișeu critic. Reactivarea gestului alchimistului care încearcă să descopere esențele ultime este dată, de această dată, de lectura operei caragialiene după o grilă dihotomică: raportul dintre cele două laturi convive ale ființei despre care vorbește, în manieră arhetipală, Jung: „persona” și „umbra”. Dominarea indubitabilă, în cazul personajelor lui Caragiale, a „umbrei” (care nu mai reușește să fie acoperită de valențele pozitive ale ființei și aruncă astfel personajele într-un imens carnaval existențial, cu vădită coloratură caricaturală) este completată cu deschiderile interpretative date de analiza „arhetipului etnic”, privirea spre lumea arhetipurilor fiind, cum demonstrează autorul, o excelentă șansă a operei de a ieși din prizonieratul clișeizării.

„*O repliere asupra conținuturilor*”, o schiță a impasului epistemologic, realizează autorul pornind de la un mit fundamental al lumii moderne – rațiunea – și de la o atitudine specifică omului modern – încăpățânarea de a

crede că poate proclama *principiul adevărului*, fără a accepta că ne construim existența *înconjurați de* sau *emițând doar* adevăruri parțiale, de vreme ce actul cunoașterii nu are limită, este – cum spune autorul – expansionar și progresiv, având un obiect inepuizabil. Amplul eseu despre „adevăr ca drum”, despre „superba utopie a adevărului artistic” îngemănat cu mitul însumează, în marginile paradoxalelor concepte jungiene despre „adevărurile care nu sunt adevărate în nici o vreme”, judecățile filosofului culturii despre ruptura dintre temeiurile religiei și datele științei moderne, cu jocul energiilor responsabile pentru marea explozie inițială (Big Bang-ul) și, deopotrivă, marcând extincția lumii (Big Crash-ul). În locul din care zeii au fugit luând cu ei prestața mitului, autorul sugerează, cu argumente pertinente, inițierea noului mit posibil, acela al științei, fără a avea însă certitudinea valabilității și duratei lui.

Ansamblul reprezentărilor și al investigațiilor propuse de teoreticianul Mircea Braga, chiar dacă acesta nu a avut inițial intenții epistemice, se concretizează în veritabile secvențe de filosofie a unei culturi tranzitorii în care coexistența valorilor este blocată de semnul discordant al fragmentarismului. Cele două volume ale autorului Mircea Braga sunt, în fond, două posibile soluții la neputința aproape convulsivă a entităților culturale de a sta alături la modul admirativ: pe de o parte, acceptarea importanței fundamentale a căutării, a drumului către adevăr în cultură, mereu aflat la început și, pe de altă parte, nevoia prinderii în sistem a mutațiilor culturale spre a evita fărâmițarea conceptelor și alienarea spiritului receptor. În acest fel, autor și carte sunt redescoperiți sub semnul echilibrului atât de necesar.

MIRCEA BRAGA, CULTURA - O UTOPIE ASUMATĂ?

(Editura IMAGO, Sibiu, 2000)

CULTURA - O UTOPIE ASUMATĂ

Majuscula spiritualității românești contemporane , în eterna-i pledoarie pentru destindere și dinamism, ține conectat fenomenul cultural românesc la un traseu al reasezărilor și al recuperărilor. Fatalmente, sunt rarissime vocile care pătrund și către celălalt aspect al fatum-ului cultural: degringolada. Obișnuiți cu prestații trunchiate sau suferinde (marea reminiscență a mecanismelor totalitare!), am reușit să facem din gestul punerii degetului pe rană un lux. Punându-și întrebările esențiale, Mircea Braga își permite acest lux! Inciziile adânci, făcute cu bisturiul pulsând de seriozitatea celui exemplar așezat în cultură (ca utopie asumată!!!), se concretizează într-un sistem de semnale de alarmă direcționate preponderent către mezalianța - amalgam dintre valoare și pseudovaloare.

Într-o deplasare lejeră de la o epistemă la alta, de la un miez la celălalt, criticul Mircea Braga propune, în fond, un ritual de deconspirare a glasului buneii intelectualități românești care se simte asediată, cu o vehemență din ce în ce mai acută, de filonul falsei culturi. Pentru autor, cultura rămâne , în datele ei esențiale, "apprentisage" dar modulațiile eseistice, subsumate sociologiei culturii, mizează nu pe ideea de a oferi ostentativ un nou sistem de valori estetico-intelectuale, ci pe maieutica elaborată care ar putea determina creatorul/receptorul de cultură să-și reconsidere verticalitatea și condiția regală.

Scenariul dezbaterilor pornește de la noua epistemologie propusă de Nae Ionescu, mentorul unei generații în care scriitorul și-a transformat nobilitatea în datorie; autorul glosează pe ideea că metafizica și creația se apropie prin specificul lor, lansând practic viitoarele desfășurări pe coordonate mito-simbolice, arhetipale, ale filosofiei și sociologiei culturii.

Dezvoltând câteva relații fundamentale între reflexele adânci ale binomului creație - creator (și, implicit, cultură/scriitor, cultură/civilizație, cultură/istorie), criticul sibian își dezvăluie disconfortul prilejuit de inflația de categorii estetice golite de sens, care își revendică, cu glas progresiv apăsător, pretențiile hegemonice în cultură. Citim în subsidiar că autorul resimte nuanțele agonale ale fenomenului cultural contemporan, fapt ce ne determină să ne amintim ideea brebaniană a "riscului în cultură": " Ce riscăm, de fapt, în cultură, în creație? Ratarea. Boala. Ridicolul. Infernul îndoielii. Singurătatea cea mai activă, singurătatea ca o boală nevindecabilă. Toți cei care râd de singurătatea noastră, de "turnul nostru de fildeș", nu-și dau seama cu câtă bucurie suferim, ce fericiți suntem de a ne fi găsit adevărata suferință! Aceasta este poate singura noastră autenticitate, singura noastră certitudine." Aceasta este și marea tristețe a criticului Mircea Brăga. Într-o lume mutilată sufletește, în care au ajuns să primeze criteriile pecuniare și în care nu mai acționează, în zona mediană, decât un superficial spirit estetic, artistul pare să fie forțat să accepte un șir întreg de compromisuri, în virtutea ideii că artefactul este valid doar în măsura în care răspunde cerințelor receptorului de artă. Se adaugă degradarea horățienei sintagme "aurea mediocritas", "normalitatea" nemaifiind o habitudine, ci un accident.

Câtă vreme proliferază produsele kitsch-ului iar degustătorul mediu de cultură este înclinat să savureze (și să sublimeze!) surogatele de cultură, travaliul creatorului, al scriitorului în cazul de față, nu-și mai găsește autentică

finalitate : "...nu putem să nu constatăm imensul teritoriu cucerit (...) prin surrogatele puse în mișcare de către aproximările mass-mediei, de către industria editorială a derizoriului, de piața spectacolului kitsch, de producția culturofagă a obiectelor "artistice", de agresiunea sonorizată ridicată pe vagi reminiscențe muzicale etc. Fiindcă polarizarea orizontului cultural de așteptare nu putea să nu determine și polarizarea "producției" culturale ca atare: creatorul, așa cum îl înțelegem noi, își vede suprafața " de viață" în continuă restrângere, "turnul de fildeș" devenind nu un capriciu sau o opțiune, nici corolarul unui program estetic, ci o condiție de existență dincolo de voința subiectului.". Ne amintește Mircea Braga , prin acest trist slalom ideatic, de o excelentă definiție dată de T.W Adorno kitsch-ului; acesta ar fi o "parodie a catharsis-ului"!

Folosind instrumentele semioticii literare, ale hermeneuticii, teoriei literare, psihanalizei, filosofiei culturii etc., autorul se infiltrează în universul mustind de controverse al raporturilor inter- și intraculturale, decretând oarecum omniprezența constructivă a opiniilor divergente, indiferent de timpul și spațiul cultural. Amalgamarea coeficientului de artă cu cel de știință (marele atu al modernilor!) ține mai de grabă de zona experimentalului, a alchimiei interne a civilizației. Un puternic centru de interes cu pornire de la cotarea jungiană a artei ca devoratoare a creatorului este dat de efectele mutilante ale cerinței consumatorului de cultură asupra scriitorului, mai ales că avatarurilor celor mari ale culturii le sunt preferate devierile către perimetrul pseudoculturii și al prostului gust. Criticul Mircea Braga se răfuiște elegant cu tot ceea ce ființează ca underground cultural lipsit de grila de valori, fapt ce atrage după sine mișcarea browniană a veleitarilor, uzurparea tronului cultural de către cultura de tip Golem. Gerard Genette considera că fiecare carte renaște la fiecare proaspătă lectură, se reconpune (ca și marile literaturi, largo

sensu) însă câtă vreme nu mai există tentația marilor totemuri culturale, primejdia este aceea a relei nașteri / re-nașteri și a blocării tentației scriitorului de a se livra total, necondiționat către cititor.

Sfera problematizărilor propuse de Mircea Braga înaintează fără reticențe și pe terenul minat al prejudecăților culturale, al picanteriilor evenimentiale; ironia subtilă instigă tranșant la căutarea cauzelor care generează moartea progresivă a culturii: "Am acceptat, de-a lungul acestor file, că nu moartea culturii trebuie s-o deplângem; vom mai accepta, despărțindu-ne - de pildă - de Hegel, că nici marginalizarea ei nu este "naturală" și, ca atare, "pericolul" pe care ea îl reprezintă, pentru alte sfere, cu interese înafara omului, este încă real, chiar dacă uneori totul ne apare ca o secvență romanescă în care nu știm cine e cavalerul rătăcitor și cine moara de vânt...". Scriitorul a coborât din poveste, și-a pierdut tâlcul; travaliul în laboratorul de creație nu mai stă, paradoxal, sub semnul defulării spirituale ci, tot mai ades, sub imperiul necesității materiale. Scriitura "la comandă", mulată programatic după tentativele de pseudoculturalizare ale lectorilor, riscă să anuleze definitiv individualitatea creativă și să se abandoneze divertismentului până într-acolo încât "cum expansiunea consumului distruge cultura, se instituie dominația postmodernă a interesului particular, acționând pe principiul satisfacerii dorințelor imediate, al amuzamentului cu prețul cel mai scăzut...". Absolut pertinentă, în acest context, trimiterea la constatarea lui Bernard - Henry Levy: "Cultura, în realitate, nu moare, se diluează. Nu se stinge, se întinde. Ea nu dispăre - și nu va dispărea - dar își pierde crestele, reliefulurile, frontierele. Dacă există o neliniște, aceasta e pentru că, pentru prima dată în istorie, ea nu mai are o **definiție**."

Spirit acid și încercând în fiecare clipă să deslușească "desenul din covor" ce există ab eterno, Mircea Braga reactualizează fondul notoriu de teoretizări și aplicații estetice venit din diverse spații (de la multiplele

esențializări estetico-filosofice ale lui Cioran , Noica, Nae Ionescu, Eliade, Livius Ciocârlie, Anton Dumitriu etc. până la panoramele axiomatice ale lui Lacan, Kierkegaard, Sartre, Spengler, Berdiaeff, Italo Svevo, Kazantzakis, Scherer etc.).

Într-un cod al sociologului literar care simte că receptorul de cultură contemporan s-a degradat într-atât încât a devenit un veritabil Ulrich în infinite exemplare "fără însușiri", Mircea Braga reușește să răspundă, în subtext, la întrebarea esențială "ESTE CULTURA O UTOPIE? Da, spune criticul, cultura majoră a ajuns o utopie, prezentul nefiind altceva decât... anti-utopie:" În înțelesul ei "clasic", utopia este ea însăși un termen de opoziție; ea este mai puțin (sau deloc) un drum sau un spațiu de atins, cât o replică - adesea pe o perfectă axă a simetriei - a realității. Așadar, este o anti-realitate, clădită pe un ideal imposibil. (...) Ca atare, anti-utopia nu poate fi decât realitatea care a provocat utopia ...".

Fără a uita să puncteze otrava care macină până și principiul toleranței și faptul că nu concilierea, ci coexistența contrariilor pare a fi, pentru noi, o regulă în fața căreia au cedat până și legile de fier ale dogmatismului", Mircea Braga încheie, rotund, în buna așezare a metafizicii, amintind tentația adevărului absolut (și tragismul așezării scriitorului în lume!) și lansând, la final de traseu scris, aprofundările cititorului. Finalul deschis al cărții e o provocare strategică, muștrătoare și vindicativă în același timp : "Am fost și suntem în perpetuu exod spre intoleranță? Cine ne scoate de sub zodia acestui scepticism al ființei?"...

REFERINȚE CRITICE

„Una din constantele jurnalului de idei dintotdeauna este relația dintre pesimism și optimism cu zone de «purgatoriu», care este scepticismul. Trei stări ce privesc în chip esențial *creația*. Cum, vorba filosofului, «fiecare carte este o sinucidere amânată», întrebarea asupra șanselor gândirii este aici cu atât mai legitimă, cu cât – investit precumpănitor subiectiv – jurnalul, ca formă supremă de orgoliu, situează iremediabil eul între incertitudini. Frazarea tranșantă, superbia verdictului, este în acest caz o iluzie în plus, pentru autor (fiecare jurnal adevărat este în fond o «carte a amăgirilor»), iar pentru lector – o capcană. După firea autorului, jurnalul de idei poate fi centrat, se știe, pe trăire (experiența existențială) sau pe – trăirea ideii. O natură echilibrată trece meditația în prim plan: cu cât avansează *persoana*, cu atât se estompează *eul*. Astfel încât, intitulându-și prima jumătate a cărții (*Când sensul acoperă semnul*, Ed. Eminescu, 1985) – *Jurnal despre cultură*, volum care a prilejuit excesiva introducere de mai sus, Mircea Braga acordă «confesiunii» (ghilimele se impun acum) calitatea de *pledoarie*, vizând preponderent «șansa noastră cea de toate zilele» (cultura). Figura autorului rămâne a fi descifrată dintre straturile de palimpsest ale notațiilor. [...]

Fidel ideii potrivit căreia, în cuvintele lui C. Noica (unul din spiritele tutelare ale acestei cărți) «așa cum trăiesc viețuitoarele în apă sau în aer, omul trăiește în cultură», Mircea Braga își rânduiește interogațiile conform unei serii de polarități. Pe cea dintâi am enunțat-o deja: pesimism/optimism, cu varianta actuală, scepticismul creator. Celelalte polarități vor fi: arta ca provocare/arta ca modelare; putere politică și adevăr creator; cultura ca șansă/cultura ca

element «dăunător»; legile cetății/legile culturii; valoare materială/valoare spirituală; eul biografic/eul literar; realism/ficțiune ș.a. [...]

Când *sensul acoperă semnul*, realitatea devine (oarecum) paradoxală, bolta (civilizație) se teme de cariatide (cultura) și încearcă – deliberat sau inconștient – surparea acestora din urmă, fără a mai ține cont de efectul sinucigaș al manevrei. De aici, de la necesitatea menținerii acestui transfer de vitalitate și semnificații – nu o dată tulburat în sau de istorie – caracterul de pledoarie al jurnalului”.

[Dan C. Mihăilescu, *Jurnalul de idei*, în „Steaua”, an. XXXVI, nr. 12 (463), decembrie 1985]

*

„Am scris și anterior despre Mircea Braga, în librării cu o nouă carte: *Recursul la tradiție. O propunere hermeneutică* (Cluj-Napoca, Dacia, 1987, 195 p.). La prima vedere ea pare o «istorie» a ideii de tradiție și specific național și a unor concepte anexă: cultura populară, realismul, fantasticul, în cultura română. Documentarea este bogată, citatele-cheie bine alese, unele capitole sunt efectiv noi, unul sau două chiar în «premieră». Dacă nu ne înșelăm, pentru prima dată se discută – fără inhibiție – despre *Schimbarea la față a României* de E. M. Cioran și pentru a doua sau a treia oară despre *Dimensiunea românească a existenței* de Mircea Vulcănescu. Gestul spune destul despre capacitatea de inițiativă intelectuală, prudentă, discretă, dar reală a lui Mircea Braga. Mărturisim însă că mai mult decât aspectul documentar (ce-și păstrează desigur utilitatea sa) ceea ce ne-a interesat în această carte a fost în primul rând spiritul și metoda în care a fost concepută. [...]

Este meritul autorului de a nu fi alunecat nici în naționalism, nici în «protocronism». Ideea centrală rămâne personalitatea, originalitatea (ceva ce

este original și care nu se confundă și nu se repetă). Cât privește relațiile acestei idei cu literatura (în bună parte substanța cărții de care ne ocupăm), Mircea Braga este, nu întâmplător, de parte acelor teoreticieni care nu văd în specificul național un imperativ, un normativ, o obligație (ca N. Iorga: «O literatură trebuie să afirme sufletul unui popor», p. 91), ci o manifestare spontană, organică și deschisă (G. Călinescu). *Recursul la tradiție* este o carte documentată, utilă și care, mai mult decât orice, urmărește un fir de gândire printr-o metodă, la noi, încă puțin curentă”.

[Adrian Marino, *Ideocritica*, în „Tribuna”, an. XXXI, nr. 35 (1601), 27 august 1987]

*

„S-a încercat, prin prestații teoretice, ilustrarea unui mod «concret» de a «vedea» și «petrece» viața, un fel aparte de «viziune» asupra lumii, o sensibilitate specifică, însă, în paralel, au fost decantate și trăsăturile unei matrici spirituale, ale unui model ontologic. Între studiile care se circumscriu acestui din urmă sens aflăm și contribuțiile eseistului, criticului și teoreticianului literar Mircea Braga. De la debutul său editorial produs prin *Sincronism și tradiție* (1972) – trecând apoi prin *Conjuncturi și permanențe* (1976), *Destinul unor structuri literare* (1979), *Istoria literară ca pretext* (1982), *V. Voiculescu în orizontul tradiționalismului* (1984), *Când sensul acoperă semnul* (1985) – și până la *Recursul la tradiție. O propunere hermeneutică* (Ed. Dacia, 1987), discursul autorului ne-a «tradus» noi întemeieri și delimitări conceptuale, lărgindu-și permanent orizonturile, dar concentrându-se totodată asupra unei problematice estetico-literare și culturale în egală măsură modernă și actuală, o idee-pivot urmărită analitic și speculativ pe varii planuri fiind aceea a «ontologiei» artei, descoperită în conjuncția dintre «specificitatea» și «valabilitatea» artisticului, pe de o parte, și «ființa»

culturii, pe de alta. La o analiză mai riguroasă, binomul acesta pare să fie mai degrabă o relație dialectică de la particular la general sau de la parte la întreg. Recentă propunere hermeneutică făcută – sub un titlu ordonator și semnificativ pentru preocupările autorului – nu apare deloc pe un teren gol, căci există între mai toate volumele de până acum o evidentă continuitate, nu atât de «evidență» ideatică, cât una subterană care ține de «contiguitatea» substanței temelor abordate. [...]

Prin *Recursul la tradiție*, Mircea Braga ne orientează judecata spre o altă identitate a spiritului românesc, redefinind, în termeni moderni, «principiul» specificului național laolaltă cu dialectica substructurilor sale: tradiția și tradiționalismul. Revendicările conceptuale vin dinspre raportarea acestei triade – relațiile sunt de ordinul primordialului și esențialului – la cultură și îndeosebi la artă (accentul, inclusiv cel «axiologic», căzând pe cea cultă), în caracterul de sinteză unică al celei dintâi și în faptul că mai întotdeauna cealaltă a fost un «fenomen de translație: o măsură fidelă și, nu mai puțin, infidelă», aici aflându-se sigiliul nostru etnic”.

(Ion Dur, *Reflecții hermeneutice asupra «ontologiei» spiritului românesc*, în “Revista de filosofie”, nr. 4, iulie-august 1988, pp. 423-426)

*

„Mircea Braga are curajul nu numai să numească un fenomen sesizat și deplâns de mulți, astăzi (anume, criza criticii noastre literare, a celei foiletonistice, îndeosebi), ci are și reala temeritate să analizeze resorturile crizei, privind-o din interiorul «profesiei». Probabil că ne aflăm într-un moment de cumpănă, probabil că, în vremurile ce vin (*peste noi, tot peste noi...*), critica literară în genere, cea foiletonistică în special vor aluneca într-un plan tot mai «secund». Între vremea din urmă și vremile viitoare, Mircea

Braga se oprește pe prag – *Pe pragul criticii* (Sibiu, Ed. Transilvania, 1992 – n.n.) – spre a reconsidera genul, speciile, diferențele lor specifice. [...]

Între critica de succes și viitorul fără critică, Mircea Braga mai rămâne în spațiul genului, pentru că – putem ghici – îi place. Îi plac subiectele «grele» (hermeneutica lui Adrian Marino, poezia lui Mircea Ciobanu, erudiția lui Vasile Lovinescu etc.), excepțiile de la clișeu «peisajului» (M. Anghelescu, poezia Gretei Tartler ori a Ioanei Crăciunescu), pe care își poate exercita concizia expresiei și privirea sintetică (în contrapunct cu excursuri lent-explicative). Fără a cultiva cu orice preț sentențiozitatea, are caracterizări memorabile pentru autori greu de «prins», îndeobște (și știe foarte bine că un asemenea talent constituie un atu în captivarea cititorului!).

Pe pragul criticii, carte de și despre critica foiletonistică actuală, se citește așadar cu plăcere din cel puțin aceste două pricini: reflecțiile propuse vizează un subiect de interes larg (destinul speciei, astăzi) și – între liniile textelor – se deduce profilul unui critic («*in fabula...*») incitant ca partener de dialog. Dacă prefața sa se încheie cu «gândul că textele care urmează sunt ultimele așa-zise cronici literare ale autorului lor», la rândul-mi nu pot spera decât că, în acest pronostic, Mircea Braga greșește. Pentru binele tuturor – critici și cititori – încă incluși în aceeași fabulă...

[Ioana Bot, *Criticul IN FABULA*, în „Tribuna”, nr. 15 (2071, 15-21 aprilie 1993)]

*

„Revenim, așadar, la ultracunoscută butadă că nu există istorie literară, ci numai istorii literare, iar posibilitatea disciplinei rezidă în talentul și anvergura celui care o practică. O frumoasă demonstrație în acest sens o constituie recentul volum al lui Mircea Braga (*Decupaje în sens*, Ed. Imago, 1997 – n.n.). [...]

Subiectele cărții sale țin de diacronie, însă modalitatea de discurs este cea a eseului critic, de subtilitate interpretativă și eleganță stilistică. Mircea Braga practică strălucit ceea ce s-ar putea numi o «critică de resituare». El nu face parte, cu toate acestea, din speța detestabilă a vânătorilor de mucuri literare, contactul cu noua critică și cu modelul călinescian aducând cultul sintezei și respingerea factologiei. [...]

Întâlnirea cu discursul critic al lui Mircea Braga este extrem de reconfortantă pentru cititorul care gustă mobilitatea spirituală și, în genere, proza de idei. În permanență, criticul examinează, se interoghează, caută soluții, amendează, propune perspective. Toate acestea, fără ostentație, cu persuasiunea unui spirit predispus la contemplație, la apropierea lentă și graduală de obiect. [...]

Coeziunea și frumusețea cărții rezidă în mare măsură în stil. Mircea Braga știe că, în critică, a spune *altfel* înseamnă mai mereu a spune *altceva*. El are darul formulărilor pregnante și reușește să-și țină lectorul în priză chiar străbătând teritorii explorate (și) de alții. Volumul său se citește cu plăcere și se citește de la un capăt la altul, repet, ca o proză de idei. Fără să aducă descoperiri istorico-literare senzaționale, eseistul rescrie unele capitole ale literaturii noastre, aducând judecata de valoare la nivelul realității operei, privite cu instrumentele noii noastre conștiințe critice.

Nu mai e nevoie, cred, să subliniez că mi-a plăcut cartea acestui discret și profund critic ardelean. Demonstrația *posibilității istoriei literare*, în actualul context, este meritorie, cu atât mai mult cu cât se desfășoară fără ostentație. În mod sigur, din tihna unui Sibiu de frumoasă tradiție, Mircea Braga ne indică o cale de a regândi viitorul criticii românești”.

[Răzvan Voncu, *Partea și întregul*, în „Literatorul”, an. VII, nr. 35-36 (309-310), 29 august-12 septembrie 1997]

*

„... eseul *Cultura – o utopie asumată?* (Ed. Imago, 2000 – n.n.) este o «culegere de probleme» din domeniul investigat, pe care teoreticianul (și) le pune pentru a rezolva într-un fel de complicitate benefică, de simpatie intelectuală, cu lectorul. Lângă «problemă» apare întotdeauna «exercițiul» demonstrativ care o soluționează, într-un continuu joc de interogații-afirmații. Autorul știe să discearnă mișcările actualității, să delimiteze cauzele și să numească efectele, având deci un organ sensibil la dialectica cea mai inaparentă a sincronismului cultural. El însuși este un filosof al imediatității filosofiei culturii.

Spiritul său de sinteză se vedește în cumulumul de parțialități care sunt conduse spre concluzii. De aceea alura generală a investigației are caracter de eseu și se derulează secvențial (un fel de decupaje în sens – ca să folosim titlul unei alte cărți a sa). Este evitată, astfel, sobrietatea didacticistă care tentează tratarea unui astfel de subiect. Din contra, întâlnim accente exclamative și dubii retorice, un «nerv» al scrierii care ține mereu atenția trează. Mircea Braga introduce valori emoționale într-un discurs reputat ca auster. [...] Discursul său antropologic despre cultură nu este lipsit de valori ale literarului care cristalizează cazuistica psihologică”.

(Titu Popescu, *Despre „utopia” culturii*, în „Dorul”. Revistă lunară de cultură și politică editată în Danemarca, an. X, nr. 127, iunie 2000, p. 49)

*

„Oscar Lemnaru («Oscarel» pentru amici) a fost, în interbelic, un prozator cu producție puțină, eminent cunoscător într-ale filosofiei (fusesse un neîntrecut cunoscător al lui Spinoza), când și când, semnând prin reviste, mici contribuții în domeniu. Fiind un om cu o inteligență remarcabilă, un spirit viu,

ascuțit și cu replica întotdeauna la îndemână, era, în cafenelele selecte (cu deosebire la «Capșa»), un calamburgiu superior, prieten cu trei mari spirite: Ion Barbu, Camil Petrescu, Șerban Cioculescu. [...]

Dl. Mircea Braga, coleg de generație, a avut fericita idee de a restitui acest unic volum al lui Oscar Lemnaru (*Omul și umbra*. Ediție îngrijită și prefată de..., Editura Alfa, 2000 – n.n.). Și i-a adăugat, lăudabil, în sumar, o addenda constând în fragmentul de roman neîncheiat și eseuri strălucitoare, inclusiv unul, intitulat chiar *Romanul fantastic*. Dl. Mircea Braga a făcut, prin restituirea întreprinsă, o faptă de istoric literar demnă de toată lauda. Iar studiu introductiv e învățat, pătrunzător, călăuzind fericit lectura”.

(Z. Ornea, *Insolitul Oscar Lemnaru*, în „România literară”, nr. 51-52, 26 decembrie 2001-8 ianurie 2002)

*

„Criticul și istoricul literar Mircea Braga își identifică sistematizările teoretice și demersul metodologic dezvoltate în volumul *Teorie și metodă* (Ed. Imago, 2002) drept «Eseu despre izvoarele aventurii metodologice moderne». Dacă recurgem la o recuperare semantică de sine stătătoare a termenilor subtitlului, surprinde multipla deschidere a unui întreg complex de stimuli și interogații subtile, care activează simultan laturi prioritare ale fenomenului cultural actual. Inevitabil, orice atitudine critică este însoțită sau devine pretext pentru abordările metodologice, însă rezultatul simbiozei dintre suportul teoretic, analiză și metodă nu stă decât preferențial în atenția teoreticienilor. Divulgarea, într-o formă eseistică, a identității fiecăreia dintre articulațiile conceptuale care motivează actul artistic – așa cum își propune autorul – cointereesează deopotrivă emitenții literaturii propriu-zise și, respectiv, criticii, esteticienii sau teoreticienii literari. Dar într-un context în

care perceperea actului artistic este marcată de cele mai solicitante grile ale modernității, provocarea aruncată de Mircea Braga devine de două ori valoroasă. O dată, pentru că autorul nu-și propune autonomizarea și definitivarea conclusivă a punctului său de vedere, ci își ancorează, reechilibrator, aserțiunile la cele mai pertinente vecinătăți metodologice generate de marile sisteme teoretice valide; știind că orice devenire culturală presupune *Aventura* neîntreruptă, autorul dorește să atenționeze asupra miezului, a izvorului acestei aventuri metodologice, restituirea reperelor și activarea codurilor perceptivă fiind singura acreditare certă, viabilă a fenomenului estetic. În al doilea rând, Mircea Braga declanșează, în subsidiar, o formă de protest direcționat către caracterul static, oarecum apatic al atitudinii criticilor și teoreticienilor literari ai momentului, care par să nu mai fie constant interesați de revigorarea sistemului teoretic și metodologic. Nu putem contesta faptul că, spre deosebire de efervescența discursurilor literare, tentația identificării și edificării conceptuale a noilor forme culturale e mult mai superficială.

Dacă autorul volumului intenționează prioritar fixarea structurilor fundamentale care pot acoperi distanța dintre *Teorie și metodă*, reușește și reconcilierea multiplelor paliere ale percepției textului literar ca produs deopotrivă al creatorului și al receptorului de artă. «Eseistul» temerar surprinde avatarii teoriei textului și proliferarea fenomenului cultural din perspectiva esteticii și criticii literare, cu instrumentele structuralismului, ale psihologiei literaturii, fenomenologiei, psihanalizei și hermeneuticii”.

(Diana Câmpan, *Repere ale aventurii metodologice moderne*, în „Viața Românească”, an. XCVIII, nr.6-7, iunie-iulie 2003)

*

„Faptul că Nietzsche aparține categoriei de filosofi-scriitori, o categorie amplă mergând de la antici la Montaigne și de la acesta la Schopenhauer, Carlyle, Emerson, Ruskin și al nostru Cioran, a produs o oarecare perturbare a recepției de care a avut parte. Căci reflecția sa asupra vieții, abandonând exigențele scientizante și metodologice, este axată pe experimentarea personală a temelor, pe retrăirea ideilor, pe expresivitate. [...]

Sub semnul unor asemenea generalități dorim a înfățișa o carte a d-lui Mircea Braga, închinată lui Nietzsche [*Dincolo de binele și răul culturii (Friedrich Nietzsche)*, I, Ed. Imago, 2006], care-și propune a insista «în principal asupra elementelor de filosofia culturii», așa cum apar în opera în cauză. O intenție de căpetenie a gânditorului german a fost cea de-a denunța teza filosofiei platonice, dar și a creștinismului, vizând separarea lumilor prin opoziția dintre viață și și transcendența ideilor inteligibile sau a divinității, în încercarea de-a reabilita viața sensibilă ca și cea corporală, depreciate în beneficiul unor adevăruri socotite superioare. [...]

La un moment dat, dl. Mircea Braga găsește cu cale a polemiza cu un pasaj din *Amurgul filosofilor*, cartea lui Giovanni Papini, care conține rezerve față de Nietzsche [...]. Criticul român reamintește aprecierile lui M. Eliade chiar asupra Cărții primului Zarathustra, numit de greci Zoroastru, insistând pe cărțile *pehlevi* al Avestei, care «se caracterizează prin uscăciunea, monotonia dezolantă și platitudinea lor» (ceea ce nu i s-ar potrivi în nici un caz lui Nietzsche!) și ale căror idei «sunt amestecate într-un talmeș-balmeș de texte și comentarii rituale». O altă aserțiune a lui Papini primește de asemenea o replică: «Nietzsche a trăit cu obsesia a trei-patru idei pe care le-a repetat, demonstrat, amplificat, ilustrat și imprimat, fără a reuși vreodată să le schimbe sau să le îmbogățească». Ce filosof, se întreabă dl. Braga, n-a cunoscut acest

gen de obsesie, câteodată chiar pe mai puține idei? Ce filosof n-a dorit a-și demonstra cât mai apăsător registrul ideatic și n-a căutat a și-l îmbogăți prin reluare? Concluzia ni se pare verosimilă: «Rămânem, totuși, cu un câștig: nihilismul lui Papini este mai nietzscheean decât al filosofului german însuși».

[Gheorghe Grigurcu, *Profil Nietzsche* (I-II), în „România literară”, an. XXXIX, nr-le 24-25, 22 iunie 2007 și, respectiv, 29 iunie 2007]